

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Hvordan former naturen skapende lek hos 4 – 5 åringer?

How does nature shape creative play amongst 4 – 5-year-olds?

Kandidatnummer: 554

BACH301

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett (FLKI)

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag/ Barnehagelærerutdanning

Veileder: Gro M. Eide

Innleveringsdato: 25.05.2022

Antall ord: 9508

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

1.0 Innledning	6
1.1 Presentasjon og bakgrunn for valg av tema	6
1.2 Begrepsavklaring	7
2.0 Teori	10
2.1 Materialer og hva naturen har å by på	10
2.1.1 Naturen er på tilbudssiden	11
2.2 Skapende lek med naturmaterialer	12
2.3 Kunst i naturen	13
2.3.1 Andy Goldsworthy	13
3.0 Metode	16
3.1 Valg av metode	16
3.2 Observasjon som metode	16
3.3 Foto som metode	17
3.4 Analyse som metode	18
3.5 Metodekritikk	19
4.0 Resultat	20
4.1 Langeskogen og området rundt	21
4.2 Observasjonene	22
4.2.1 Ubevisst testing av fysiske egenskaper	23
4.2.2 Konstruksjon og tyngdekraft	23

4.2.3 Den lille arkitekten	24
4.2.4 Forståelse av kvantitet og kvalitet	25
4.2.5 Naturkrefter med estetisk forandring	25
5.0 Drøfting	27
Hva har naturmaterialet å si for den skapende leken?	27
Hva har miljøet å si for skapende lek?	30
6.0 Konklusjon og avslutning	32
Litteraturliste	33
Vedlegg	35
Vedlegg 1 - Observasjonsskjema	35
Vedlegg 2 – Samtykkeskjema til foresatte.	37

Figur 1 : Tømmerstokk fra Langeskogen med «VELKOMMEN» risset inn i den. Bergen 16. April 2022. 4

Figur 2. An arch of river rocks. Fra "Module 4" av Kevin Hoang, 2019
(<https://sites.psu.edu/kevinhoang/2019/03/29/module-4/>) 14

Figur 3. Rowan leaves laid around hole. Fra "The Art of Leaves" av AnotherMagazine, 2014
(<https://www.anothermag.com/art-photography/4031/the-art-of-leaves>) 14

Figur 4 Alder branches form a bridge in a Dumfriesshire. Fra "Sculptor Turns Rain, Ice And Trees Into 'Ephemeral Works'" av Gross, T, 2015
(<https://www.wbur.org/npr/446731282/sculptor-turns-rain-ice-and-trees-into-ephemeral-works>)..... 15

Figur 5: Området i Langeskogen, som vi befant oss i under observasjonene. Bergen 16. April

2022.....	22
Figur 6: Et utvalgt av de pinnene som barna testet mot trestammer. Bergen, 16.April 2022. .	23
Figur 7: Konstruksjon av stein. Bergen, 16. April 2022	23
Figur 8: Stokker som er satt opp mot en stein og lager en rampe. Bergen, 16.April 2022	24

Figur 1 : Tømmerstokk fra Langeskogen med «VELKOMMEN» risset inn i den. Bergen 16. April 2022.

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært både spennende og utfordrende, men også kunnskapsrikt. Jeg vil derfor takke informantene mine, for at de ville dele sine erfaringer med meg. Uten dem hadde det vært umulig å få gjennomført denne oppgaven.

Jeg ønsker å takke min veileder Gro, for den faglige kompetansen hun har delt og veiledning gjennom prosessen med bacheloroppgaven. Jeg ønsker også å benytte anledningen til å takke venner og familie som har vært en viktig støtte i dette forskningsprosjektet.

Abstract

Nature is around us all the time, and it is easy to assume that it has some effect on us. I have focused on how nature shapes creative play amongst 4 – 5-year-olds, I've observed a group of kids several times as they played in different forest areas. First, I found some theories that also focuses on nature, play and children, and my main theory that I use in this assignment is an original one from James J. Gibson and his theory of Affordances. This theory is about what opportunities we can find in nature and how the different qualities in the different materials might shape our/ the children's use if it. I've also used Andy Goldsworthy, a LAND-art artist

from Cheshire in England, to see the possible connections between how the kids use naturel materials and how he uses it.

Presenting the methods I've used, like observation and photography, as well as describing how I've used them in catching the details and later for refreshing my memory and remind me of things I might had forgotten to include.

I've presented the most fascinating of my results, including how the children has tested out the physical properties of different materials, they've used the laws of physics to support their constructions as well as thinking like architects when searching for solutions to problems. I have analysed around these results, seen them next to the sculptures of Andy Goldsworthy and found some similarities like the attention to colour and use of gravity. I've wondered about how the different materials and the different areas might provide different affordances and inspire to different games to play for the children, different thing for them to create.

In the end I've looked back at what I've learned and written about how this possibly could be worked with in the future.

1.0 Innledning

I denne oppgaven skal jeg se nærmere på hva som skjer fysisk når barn og natur kommer sammen i lek. Jeg starter med å forklare hvorfor jeg valgte nettopp dette temaet og forklarer og tydeliggjør noen av begrepene jeg vil bruke i oppgaven. Deretter legger jeg frem teorien jeg vil bruke, teori om materialer, James J. Gibson sine tanker om affordances, skapende lek med Arne Trageton og Andy Goldsworthy innen LAND-art. Jeg tar for meg metodene jeg har brukt for å skaffe empiri og utforme denne oppgaven, før jeg imot slutten ser over resultatene mine, drøfter dem opp mot teori og konkluderer så, og avsluttet oppgaven.

1.1 Presentasjon og bakgrunn for valg av tema

«Solen skinner ned på den myke mosen som dekker bakken som et lunt teppe, solen varmer opp de små barnekroppene og gjør dem klare til å sette i gang med den leken de vil. Det er som vår egen lille, grønne verden.

De store trærne bøyer seg litt inn over området som for å beskytte dem som er kommet på besøk. Steinene smiler i solen, de skinner og inviterer inn til en god, varm og hard klem. Bekken synger for oss, en trillende trall som vekker smilet i en liten kropp og ønsker oss velkommen inn i vår egen lille, grønne verden.

Fuglene danser over hodene på oss og traller i harmoni med bekken. Vi har gått inn i en eventyrbok, hvor vi skaper fortellingene, det lukter av jord, mose og bark blir til farger som vi kan bruke når vi maler leken vår, her inne i vår egen lille, grønne verden.»

-Skrevet av kandidat 554, 2022.

Naturen er en del av hverdagen vår, det er luften vi puster, trærne som blir passert på vei til jobb, det er måkene og duene som leter etter mat i parken. Den er en stor del av livet vårt uten

at vi kanskje tenker for mye på det. Ikke alle har samme oppfatningen av naturen, eller holder den så kjær som jeg gjør.

Grunnen til at jeg har villet skrive om naturen er fordi den var en stor del av hvordan min oppvekst var. Mye av min tid ble brukt ute i for eksempel skogen blant gran, bjørk og ask. Eller på svaberget med klatrende blå bølger, og på fjellet med lange steinveier og bratte stigninger. Det har fått meg til å ville løpe langs vann og klatre høyt opp i de største trærne. Jeg har lett etter frosker i myr og laget meg selv en seng av mose. Vi dro ut samme hvilket være det var, regn, snø eller sol. Disse turene var det enten barnehagen eller familien min som arrangerte. Jeg har alltid funnet inspirasjon av å gå en tur, eller av å sette meg på en benk i en park og å observere livet rundt meg, men føler meg mest tilfreds ute i skogen. Jeg tenker at det må ligge noe i dette, at naturen må ha en påvirkning på oss og hva vi gjør når vi er i den.

Det står også i rammeplanen at «Barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring. Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.52). Dette var det som fikk meg til å undre meg over hvordan naturen inviterer til lek, og la grunnsteinen for min problemstilling: Hvordan former naturen skapende lek hos 4 – 5 åringer?

1.2 Begrepsavklaring

Det er mange måter å tolke ordene jeg bruker i problemstillingen min på. Derfor vil jeg her oppklare hvordan jeg har valgt å definere ordene og hva det har å si for videre bruk av begrepene i oppgaven.

Skapende Lek

Arne Trageton bruker også begrepet «skapende lek», men kommer ikke med noen definisjon på det. I sammenhengen der han bruker begrepet er det fokus om arbeidsmiljøet til barna og hvordan de fysiske tilretteleggingene i barnehagen er en nøkkelfaktor for å stimulere lek og læring. Her går han inn på uteområdet og natur, han skriver videre «Her gjeld det å utnytte dei gode sjansane til konstruksjonsleik med dei faste og fleksible materiala som borna kan finna

ute. Av greiner kan ein byggja lafta tømmerkoier, eller skjelettkonstruksjonar som ein surrar saman til hytter, heisekranar, romskip eller kva det no måtte bli» (Trageton, 1995, s.107).

Ut ifra dette kan vi tolke at materialene i naturen kan brukes på to forskjellige måter, det kan være fokuset eller det kan fungere som en rekvisitt i den leken de skaper. Skapende er altså da noe som oppstår, noe som barna finner opp selv med hjelp fra rammefaktorene, som for eksempel miljø, og er noe som kan gi et fysisk resultat eller noe som forsterker fantasien i for eksempel en rollelek.

I FNs barnekonvensjon artikkel 31 står det at barn har rett til fritid, hvile og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer barnets alder. Det betyr at barn skal ha full mulighet til rekreasjon og lek, og at leken skal anerkjennes som en viktig del av barnets liv og barndommen.

Begrepet «lek» definerer FN på følgende måte: "Barns lek er enhver oppførsel, aktivitet eller prosess satt i gang, styrt og strukturert av barna selv; den finner sted når og hvor mulighetene oppstår." (FN, 2013, s. 5).

Det finnes også mange leketeorier, jeg vil bare stikkordsmessig nevne noen som jeg synes er relevante i forhold til min problemstilling. Comenius (1634) mente at lek var handling, symbolisering, oppbygning og arbeid. Frøbel (1964) hevdet at leken var det høyeste punktet i den menneskelige utviklingen i førskolealder, og at det var gjennom leken at barnet utfoldet seg maksimalt.

Med denne informasjonen i bakhodet har jeg lagd meg en bruksdefinisjon for begrepet «skapende lek» for oppgaven. Skapende lek er en spontan og frivillig aktivitet som inneholder at barna bruker naturmaterialene rundt seg til å skape fysiske konstruksjoner, enten som hovedfokuset av leken eller som en del av leken.

Jeg velger her å begrense begrepet til å bare handle om den skapende leken som gir et fysisk resultat fordi det er den versjonen av leken jeg kan se, og observere. Jeg kommer til å se nærmere på skapende lek og hvordan det tar form i samarbeid med naturmaterialer.

Natur

«Natur er i videste forstand den delen av virkeligheten som ikke er bearbeidet av mennesket, men fremkommer ved organisk utvikling.» (Bøhn, D, E. 2020). Denne definisjonen spiller på

lag med det som Hallås & Karlsen bruker i *Natur og Danning*, nemlig at natur er noe som er opprinnelig, altså at det har oppstått av seg selv, og at ikke-natur er noe som mennesker har skapt eller bearbeidet. Selv om menneskene har påvirket ting som vær og klima, så kan vi se for oss en ren og urørt natur. Det virker rimelig å si det slik at naturen har eksistert før vi ble i stand til å globalt påvirke den. Det vil også være problematisk å tenke på villmark, siden bare ca. 8% av Norges landarealer faller under den definisjonen (Hallås & Karlsen. 2015. s.22).

Ut ifra disse definisjonene blir dermed bruksdefinisjonen av «natur» i denne oppgaven slik. Natur er et område som har sett minimalt med direkte påvirkning fra mennesker. Slike områder er for eksempel skog, naturreservat, fjell og lignende.

Å forme

Rent fysisk er en form noe som viser hvordan en figur ser ut, for eksempel at formen på en tallerken som regel er en sirkel. «Form» er en måte noe finnes på, hvordan det trer frem eller er sammensatt. Det blir også beskrevet som å gi bestemte egenskaper til noe, og det og påvirke noe.

«Forme» er et av de ordene som har en betydning som blir lært til oss verbalt uten at det finnes noen bedre beskrivelse av begrepet foruten om det i ordboken. Men «forming» er et begrep som det finnes tanker og teorier om og har da fokuset på hva formingsprosessen er, og gjør. Det å legge frem muligheten om at forming kan ha en iboende dobbelthet, altså at forming handler om å gi form til noe samtidig som man blir formet av noe. Hun skriver at det å forme i materialer er forvandlende kunnskapsprosesser og kommer til uttrykk gjennom de fysiske materielle formene som barna skaper. Det setter også kroppslige og sanselige spor som legger seg lag på lag, i pågående læringsprosesser (Waterhouse, 2020). I den generelle delen av rammeplanen står det at barnehagen skal introdusere barn for nye materialer og legge til rette for progresjon gjennom bevisst bruk av materialer. I beskrivelsen av kunst, kultur og kreativitet står det at barn skal ha tilgang på og bruke materialer, «... som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer». Innen antall, rom og form skal barn møte naturmaterialer, og innen natur, miljø og teknologi skal barn lage konstruksjoner av ulike materialer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51 - 53).

Etter å ha lest og tolket det Waterhouse skriver har jeg gjort meg en formening om hvordan å skrive en bruksdefinisjon for begrepet «forme» her i teksten. Det å forme vil i denne oppgaven bety de fysiske inntrykkene og ideene som et materiale eller et miljø gir barna.

2.0 Teori

I dette kapittelet legger jeg frem den teorien jeg har brukt i oppgaven. Først tar jeg for meg James, J. Gibson sin teori om affordances, etterfulgt av hvordan Sæther & Hagen ser på den samme teorien i boken Kreativ ute. Her har jeg også valgt å inkludere noen resultater fra en tidligere Master-oppgave som handler om hvordan kunst og håndverksfaget kan tas ut i naturen. Noe som virker relevant til min problemstilling ettersom at kunstfagene tar for seg det å skape noe, samtidig som at dette da skjer ute i naturen. Jeg ser også på konseptet om Landart fordi det har noen sammenhenger med hvordan barn intuitivt arbeider med naturmaterialer, samt også teori om materialene som finnes ute i naturen og hvordan de kan bli brukt i skapende lek.

2.1 Materialer og hva naturen har å by på

I dette prosjektet er det naturmaterialer fra planteriket (tre, bark, gress, mose og kongler) og mineralriket (stein, sand og jord). Materialer er grunnleggende i all virksomhet i kunst – og håndverk. Det er det sentrale i den skapende prosessen og blir til slutt selve resultatet av prosessen (Sæther & Hagen, 2014, s.52).

Ifølge Rammeplanen er det barnehagens ansvar at barna daglig skal ha tilgang til variert materiale og verktøy for skapende virksomhet, og at barna skal få erfaringer med disse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.51). Ifølge Sæthre og Hagen trenger de fleste materialer man arbeider med noen redskaper eller verktøy for kunne bearbeides. For barn er det beste verktøyet de har, hendene sine. Barnets evne til å utforske og bli kjent med naturmaterialer skaper en forbindelse med dens utvikling av sanseerfaringer og kognitiv stimulering. Altså de lærer seg å tolke materialene for å lettere kunne komme frem til hvilket potensiale det har i en lek (Sæthre & Hagen, 2014, s.53).

Marianne Fjær sier dette «... barna opplever skogen, undersøker og leker, om de kjenner seg trygge der. Og tryggheten kommer kanskje med kunnskapen og erfaringen fra å oppholde seg i området. I hvile og bevegelse vil de kunne kjenne på stedets stemning.» Selv om leken ute er spontan og for det meste styrt av barna, har de voksnes kunnskaper og erfaringer med materialene også en viktig rolle. Det å vite hvilke fysiske kvaliteter et materiale har eller kan ha, som for eksempel at jord kan være vått og sølete, men også så tørt at det nesten blir til støv og sand, er vesentlige slik at ethvert møte med materialene kan tilpasses deres egenskaper og forutsetninger som barna har (Fjær, 2018, s.120).

2.1.1 Naturen er på tilbudssiden

Begrepet *Affordance* er et som James J. Gibson lagde selv. Han definerer det slik “The verb to afford is found in the dictionary, but the noun affordance is not. I have made it up. I mean by it something that refers to both the environment and the animal in a way that no existing term does. It implies the complementarity of the animal and the environment.” (Gibson, 1986, s.127). Med det mener han at affordance er sammenhengen mellom hvordan dyr og miljø, mennesker inkludert, er avhengig eller supplerer av hverandre. Forskjellige miljø oppfordrer til forskjellig oppførsel og forskjellig fysiske møter eller utfordringer for dyr, det kommer an på dyret hva det gjør med det miljøet tilbyr. De forskjellige materialene i miljøet oppfordrer til forskjellige ting som for eksempel om det er et material som egner seg til konstruksjon og som lar seg manipulere på fysiske måter som steiner, pinner og blader, eller om det er materialer som kan brukes til mat- og drikkevarer som for eksempel blåbær, bringebær og firkløvere (Gibson, 1986, s.128).

Som nevnt tidligere i begrepsavklaringen har vi ca. bare 8% med villmark igjen i Norge og at selv om vi ser en ren og urørt natur, så har vi påvirket klimaet i ganske lang tid. Gibson skriver dette om menneskets påvirkning på naturen “In the last few thousand years, as everybody now realizes, the very face of the earth has been modified by man. The layout of surfaces has been changed, by cutting, clearing, leveling, paving, and building...” (Gibson, 1986, s.129).

Han tar opp dette med at menneske har sett verdien og affordances i materialer de siste tusen årene. Mennesket har tatt nytte av det naturen har å by på, og som et resultat av dette har vi

bygget oss hus av tre og stein. Vi har utviklet gårdsdrift og funnet ut hvordan naturen kan gi oss mat. Ifølge Gibson har til og med noe av de mest grunnleggende tingene i naturen blitt påvirket av mennesker, arter av alle slag har dødd ut eller blitt forandret slik at de bedre skal tjene mennesket (Gibson, 1986, s.130).

For å få et bedre overblikk over barns samspill med naturen kan vi bruke James J. Gibsons teori om affordances. Sæther og Hagen har tatt for seg denne teorien og mener at den går ut på at det er klare sammenhenger mellom det motoriske og det perseptuelle systemet. Innen økologisk psykologi kalles dette for affordances og refererer til alle de forskjellige handlingene som er mulig i for eksempel naturen, det henviser til alle de forskjellige elementene i et område eller et miljø som kan inspirere til aktivitet hos barn. På samme måte som oss voksne, oppfatter barn miljøet rundt seg på sin egen måte og ser derfor mulighetene, affordances, fra sitt perspektiv. Dette gjør at barn utforsker de mulighetene gjennom intuitiv lek og fysisk aktivitet. Med utgangspunkt i det Gibson sier om individet og hvordan det påvirker handlingsmulighetene ser vi gjennom observasjoner av barns lek i friluftsbarnehager at det er fysisk lek som er mest fremtredende når leken foregår i naturen. Om vi de ser det fra et økologisk perspektiv kan vi tolke det som et naturen skaper leken ut ifra de affordances om barna ser i miljøet (Sæther & Hagen. 2014, s.24).

Det er her jeg ser sammenhengen med min problemstilling. Det forholdet som skapes mellom barn og naturen er et som ifølge Gibson og Sæther og Hagen, bygger på hverandre. Naturen oppfordrer til lek og barna tar de oppfordringene og videreutvikler dem til nye ideer, men i bunn av den leken ligger naturen og hvilke muligheter den har gitt dem. Jeg valgte denne teorien også fordi den tar opp det som fysisk skjer i lek og med barna. Siden metoden min og problemstillingen min er rettet mot det fysiske er teorien om affordances og Sæther og Hagens innblikk av den, noe som definitivt har en sammenheng med det jeg har skrevet og forsket på. I neste kapittel skal vi derfor se nærmere på skapende lek og hvordan affordances kan brukes fordi det er forskjellige måter å bruke naturen og dens "materialer" på.

2.2 Skapende lek med naturmaterialer

Når det gjelder bruken av gruppen naturmateriale så sier Trageton dette «Innan denne gruppa er dei taktile eigenskapsvariasjonane ekstra store.» (Trageton, 1995, s.33). Han mener det er

viktig at barna får kjenne forskjellen på materialet og gjøre seg erfaringer med dem, noe som kan påvirke fantasien til barnet og inspirere tanker til hvordan å bruke materialet.

Skapende lek har jeg definert i denne oppgaven som en spontan og frivillig aktivitet som inneholder at barna bruker naturmaterialene rundt seg til å skape fysiske konstruksjoner, enten som hovedfokuset av leken eller som en del av leken. Arne Trageton har som nevnt i begrepsavklaringen koblet begrepet skapende lek opp mot konstruksjonslek og han skriver at det finnes forskjellige stadier innenfor den leken som er knyttet til alder. Om jeg da tar for meg det stadiet som tilhører den aldersgruppen jeg har valgt, altså 4 til 5 åringer, sier Trageton at de barna er i en konvergent konstruksjonslek, dette betyr at det ligger en samlende og logisk ide og tankegang bak konstruksjonen de lager (Trageton, 1995, s.50). Den konstruksjonen de lager vil altså være preget av logikken i leken, for eksempel om barna har konstruert en drage så vil den kanskje se mer ut som en klassisk drage fra filmer selv om det er et fantasivesen som ikke eksisterer i vår verden, Konstruksjonsleken må altså stemme med virkeligheten de leker i, om det er et eventyr eller en spontan fantasi lek. Konstruksjonslek blir da en lek hvor barna bruker materialer for å uttrykke og skape liv i leken de er i.

2.3 Kunst i naturen

Et særtrekk ved ulike former for naturkunst, er at den må oppleves på stedet, mange av verkene har begrenset levetid, og dokumenteres gjennom foto eller video. Naturkunst er det norske ordet for det engelske begrepet Environmental art eller som det også er kjent som LAND-art. Barna i mine observasjoner driver på med en egen lek og når man ser på bruken og hvordan de skaper med naturmaterialene, så kan man se at det definitivt finnes noen likheter mellom de installasjonene som for eksempel Andy Goldsworthy lager, og det barna lager av det inntrykket som naturmaterialer gir.

2.3.1 Andy Goldsworthy

Andy Goldsworthy er en skulptør, fotograf og LAND-art-kunstner. Og en av de mest kjente innen kunstformen. Han er født i Cheshire, England i 1956 og er oppvokst i Yorkshire. Hans tanker om at kunstverkene han skaper bare er estetiske verk uten ambisjoner om å bli varige monumenter er en tankegang som passer fint innen forming for barn (Sørenstuen, 2011, s.

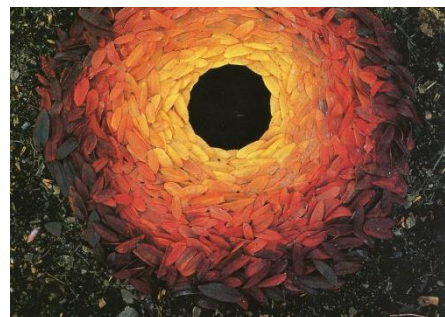
36). Han arbeider med materialene han finner i miljøet han skal arbeide i. Han jobber med det han finner på områdene, men de aller fleste verkene hans som er blitt dokumentert, er i stein og tre. I løpet av Goldsworthy sin karriere har han laget mange skulpturer, noen av dem er vist under. Disse figurene består av naturmaterialer som var på stedet. I dokumentaren Rivers and Tides (Riedelsheimer, 2001) sier Andy “When I make a work, I often take it to the very edge of its collapse, it’s such a beautiful balance”. Andy påstår at han ser og føler “the layers of history” som er på området han har valgt å arbeide i, og at han bare er et nytt lag i den historien så det han lager må ikke ødelegge for fremtidige, nye, lag (Riedelsheimer, 2001).

Denne skulpturen (Figur 2) er lagd av flate elvesteiner som Andy Goldsworthy har stablet oppå hverandre. I midten er det bygget opp en vertikal konstruksjon som virker å ha som hensikt å støtte innsiden av de to søylene som møtes på toppen. I denne skulpturen er fysiske lover som tyngdekraften en viktig faktor for at søylene som møtes på toppen blir presset sammen og skaper en bue. Denne måten å arbeide på kan minne om hvordan en bro av stein bli konstruert.

Dette kunstverket (Figur 3) er laget av høstblader. Andy Goldsworthy har plassert dem på bakken i en sirkel, hvorav bladenes farger bestemmer hvordan de skal ligge. Gule blader innerst før fargen gradvis skifter til oransje, deretter rød før den ender i mørkebrune blader. Her brukes det både geometri i valget av formen og det brukes farge-teori. «I think that colour is an expression of life, even though things die they are a part of the flow, still.” Dette sier Andy I dokumentaren som er nevnt over og det vises her i figur 3, bladene holder på å dø, men fortsatt en

Figur 2. An arch of river rocks. Fra "Module 4" av Kevin Hoang, 2019 (<https://sites.psu.edu/kevinhoang/2019/03/29/module-4/>)

Figur 3. Rowan leaves laid around hole. Fra "The Art of Leaves" av AnotherMagazine, 2014 (<https://www.anothermag.com/art-photography/4031/the-art-of-leaves>)

del av den fargerike kunsten.

“Wood is a material that I’ve always enjoyed working with, but it’s a very hard, it’s a very tough plant to work with” sier Andy i dokumentaren (Riedelsheimer, 2001). Skulpturen som vises på dette bildet (Figur 4) er laget av lange stokker og trematerialer som har blitt flettet sammen til å forme en bro. Stokkene er lange, men fleksible på grunn av vannet. Skulpturen er plassert midt i elven og går også i samme retning som vannet. Det er altså bare formen som minner om en bro for den har ikke samme funksjon som det en bro skulle hatt.

Figur 4 Alder branches form a bridge in a Dumfriesshire. Fra "Sculptor Turns Rain, Ice And Trees Into 'Ephemeral Works" av Gross, T, 2015 (<https://www.wbur.org/npr/446731282/sculptor-turns-rain-ice-and-trees-into-ephemeral-works>)

Disse skulpturene av Andy Goldsworthy er gode eksempler på hvordan de inntrykkene som naturen gir blir til uttrykk og skaper en dialog med omgivelsene. Uttrykket vil endre seg ut fra værforhold og passerende dyreliv. Steinene, bladene og trematerialet har blitt bearbeidet til skulpturer som i dette tilfellet blir stående ute i naturens omgivelser som ofte er der materialene blir funnet, noe som er essensielt i LAND-art (Sæther & Hagen. 2014, s.56).

Didaktisk naturkunst er en type arbeid som foregår i naturen, med naturens egne materialer og er i liten grad laget for visning for andre i de aktuelle naturmiljøene sier Sørenstuen (Sørenstuen. 2011, s.159). Det at noe er didaktisk betyr at det har et formål om å lære noen noe eller det og undervise. Men i mer moderne bøker om didaktikk brukes det om hvordan man kan tilrettelegge, gjennomføre og evaluere undervisning (Kjær, 2018, s.70). Sørenstuen hevder at Didaktisk naturkunst er en tverrfaglig aktivitet som bruker naturen og miljøene til å formidle begreper som form, vekt og tyngdekraft samtidig som utøveren får utforske sine kreative evner i konstruksjon. Det inneholder altså både matematikk og kunstoffag.

I sammenheng med min problemstilling er det interessant å se at de instinktive måtene som barn konstruerer og river ned og skaper på, er de grunnleggende egenskapene som store naturkunstnere bruker i sine installasjoner og verk. Men at det også er forskjellig, fordi LAND-art er en skapende aktivitet i naturen og forholder seg til kunstoffaglige virkemidler som farge, kontrast og bevegelse.

3.0 Metode

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for hvilken forskningsmetode jeg har brukt for å besvare oppgavens problemstilling «Hvordan former naturen skapende lek hos 4 – 5 åringer?»

Gjennom kvalitativ analyse, ønsker jeg å observere og oppdage hvordan naturen påvirker den fysiske leken til barna. Hvilken fysiske spor settes igjen av barna etter leken?

3.1 Valg av metode

Jeg har valgt observasjon fordi min problemstilling går ut på å se hva barna gjør når de er ute i naturen. Hvilke leker de velger å leke og hvordan de utnytter mulighetene/affordance de finner i naturen. Mitt valg falt da på observasjon da jeg selv ikke ville være deltakende i leken. Jeg ville la naturen i sammenheng med barna skape lek med minst mulig innspill fra voksne. Jeg har også brukt foto i mine observasjoner, slik at jeg kan se tilbake på det som ble laget og dermed glemmer jeg ikke noen viktige detaljer. Jeg kan sjekke at det jeg husker ikke er feil. Jeg valgte å ta for meg en enkelt barnehage fordi da trenger jeg bare å forholde meg til en dagsplan, og jeg får muligheten til å være med på flere turer med samme barnegruppe. Jeg kan da observere om leken forblir den samme hele tiden eller ikke.

3.2 Observasjon som metode

Ordet *observasjon* stammer fra latin og betyr undersøkelse eller å iaktta noe. I pedagogisk sammenheng er det vanlig å definere det som oppmerksom iakttagelse. Det handler om å være våkent og få tak i hva som skjer rundt en. Men man kan ikke observere alt, derfor bestemmer observatøren seg på forhånd om hva den skal iaktta. Andre inntrykk enn de vi setter søkelys på vil ha en påvirkning på det vi oppfatter og vil påvirke sansene våre. Selv om dette kan oppleves som forstyrrende er det samtidig disse inntrykkene som er med på å gi en ramme til det vi observerer (Løkken, 2013, s.40). For eksempel blir det fokusert på å observere hva barn

gjør ute i lek, og om naturen tilføyer noe til den leken. Løkken hevder at observasjon er den metoden som barna bli utsatt mest for i det daglige livet i barnehagen. Dette er fordi det benyttes til forskning og til FOU-arbeid. Det er også en metode som de andre ansatte i barnehagen er vant til, siden de også observerer hverandre for å kunne skape en rik kilde til ny kunnskap og økt selvinnsikt. Det bringer frem refleksjoner, ikke bare om deres forhold til barna og barnas omgivende fysiske og sosiale miljø, men den skaper også refleksjoner om arbeidsplassen og den voksnes rolle med kollegaer og barn (Løkken, 2013, s. 15 - 17).

Det ble utført tre observasjoner i løpet av tre dager, en observasjon per dag. Tiden jeg brukte på å aktivt observere barnas fysiske lek, var på ca. 1 time hver gang. Jeg startet mine observasjoner da vi ankom området vil skulle oppholde oss i. Barnegruppen besto av 12 barn i alderen 4 – 5. I barnegruppen hadde alle barna fylt 5 år utenom fire av jentene, jentene var også i overtall.

Under selve observasjonene hadde jeg med meg mobilen min som jeg tok notater på. Jeg hadde på forhånd laget meg noen punkter som jeg ville fokusere på. For eksempel skrev jeg at jeg ville observere hvordan barna brukte materialene, hva de lekte når de var ute og hvordan naturmaterialene ble brukt i den leken. Jeg skrev ned alt i en tabell så detaljert som mulig. Da jeg kom hjem analyserte jeg observasjonene mine og valgte ut de som best omfavnet det min problemstilling handler om (vedlegg 1).

3.3 Foto som metode

Foto og videokamera blitt mer og mer vanlig å bruke når man observerer. Det blir brukt for eksempel når barn og voksne skal ut på tur eller ekskursionsjoner med barnehagen. Det er også en pålitelig form for dokumentasjon fordi observatøren kan spille opptaket flere ganger og derfor legge merke til nye ting hver gang (Løkken, 2013, s.62).

Sørenstuen skriver at når man skal dokumentere arbeid i naturen, slik Andy Goldsworthy gjorde, og slik barna gjorde i observasjonene, er det vanskelig og formidle et klart bilde med penn og papir. Da trengs det å bli dokumentert via bildemedier, slik at det settes fokus på både tilskueren, og for å forlenge varigheten til skulpturen og opplevelsen den gir (Sørenstuen, 2011, s.159). I prosjekter slik som dette hvor det brukes bilder, måtte jeg huske på at for

eksempel bildene jeg tok var relevante. Bildene har hjulpet meg med å holde på informasjon som jeg vil formidle i oppgaven min og det hjelper meg med å skaffe en oversikt over situasjonene som skjer på bildet. Fordi jeg fokuserte på hva barna gjorde fysisk med materialene så kunne jeg også fokusere bildene på hva de fokuserte på, altså materialene. Det ble sendt ut samtykkeskjema til foreldre (Vedlegg 2) og det ble informert om hva bildene skulle brukes til.

Ifølge NSD sine sider trengte jeg ikke å melde inn prosjektet mitt fordi “Du har oppgitt at ingen personopplysninger skal behandles i prosjektet. Dersom du kun skal behandle anonyme opplysninger, skal du ikke melde prosjektet. Et anonymt datamateriale består av opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner, hverken direkte, indirekte eller via e-post/IP-adresse eller koblingsnøkkel” (Norsk senter for forskningsdata, 2022).

Bildene jeg har tatt og som blir brukt i denne oppgaven, er fra den siste observasjonen og turen vi hadde. Dette var fordi jeg da hadde fått svar fra styrer angående foreldresamtykke og resultatet var at jeg fikk ikke ta bilder der barn var synlige. Da ble det bestemt at jeg kunne ta bilder, men det kunne ikke være noe tegn til barn eller deres eiendeler på bildet, slik at det ikke var noen sjanse for noen å gjenkjenne et barn (Sørenstuen, 2011, s.158 – 159).

Jeg valgte å ta bildene av området før barna kom dit, jeg løp i forveien slik at jeg kunne ta bildene uten noen bekymring for at det kunne være gjenkjennelige gjenstander på dem. På slutten av turen dokumenterte jeg hva de hadde skapt og brukte naturmaterialene til i leken. Barna var da samlet bak meg for å gå tilbake til bussen og videre til barnehagen.

3.4 Analyse som metode

Litteraturen om kvalitativ analyse omfatter mange ulike metodologiske perspektiv og tilnærminger. Braun og Clarke argumenterer for at tematisk analyse er en grunnleggende metode i kvalitativ analyse som kan brukes på ulike metodologiske tilnærminger. Det er en fleksibel metode som kan brukes til både empiridrevne (induktive) og teoretiske orienterte (deduktive) analyser. Metoden har enten en konstruktivistisk eller realistisk tilnærming til analyseprosessen, og om man fokuserer på analyser av erfaringer, meningsproduksjon, diskurser eller en kombinasjon (Braun & Clarke, 2006).

Slik jeg bruker analyse er i forhold til materialene som blir brukt i mine observasjoner og i teori kapittelet som omhandler Andy Goldsworthy. Jeg har sett på hvilke fysiske egenskaper materialene har, og da også reflektert rundt hvordan de kan hjelpe til for eksempel under skapende lek.

3.5 Metodekritikk

Da observasjonene skulle utføres var det et par ting jeg la merke til i løpet av de dagene jeg var med barna. Den første gangen var barna litt sky av seg, noe som kanskje gjorde at leken ikke ble tatt helt ut, og de prøvde ikke å invitere meg med i leken. De neste to gangene jeg ble med ut observerte jeg at leken var mer vill og høylytt. Dette trenger ikke ha noe å gjøre med om jeg var til stede, det kan hende de bare var villere de to neste dagene. Det som forandret seg mest var at de ville ha meg med på leken, da sa jeg at jeg kunne bli med, etter at jeg hadde skrevet ned noen ting. Dette er kanskje en av de tingene som jeg ville sett på som en svakhet med observasjon som metode, fordi du som observatør skal ikke direkte påvirke det som skjer rundt deg. Men man vil gjerne være med på leken og bidra til gleden som barna får. En annen svakhet er at observasjon er en metode som nevnt tidligere kan bli farget ubevisst av observatøren sine verdier og etiske holdninger.

Observasjon er en metode der den som observerer lett kan bli utsatt for ting som gjør at inntrykkene kan regnes som feilkilde. Dette betyr at informasjonen som blir tatt inn kan ha blitt påvirket av at observatørens fysiske tilstand som for eksempel søvnmangel, sult og smerter i kroppen. Den påvirkes også av den psykiske tilstander som humør, etiske verdier og meninger. Disse tingene kan ha innvirkning på hvor godt man klarer å følge med og oppfatte det som skjer. Vurderingene som en observatør gjør bygger på følelser, moral og skjønnhetsopplevelser. Mens oppfatninger av virkeligheten bygger på observasjoner og analyse av virkeligheten. Det å tolke observasjoner er en balanse mellom det å holde seg saklig og sine egne verdier (Løkken, 2013, s.58).

Når det kom til å dokumentere digitalt, innså jeg at svakheten med det, var når jeg fikk beskjed om at foresatte ikke hadde gitt samtykke til at barna kunne være på bildet. Dette er et godt eksempel på det Løkken skriver om hvordan andre ting kan påvirker observasjonen som

for eksempel turgåere, om noen skader seg, en ulykke kan oppstå eller at været kan skifte om fra fint til sur. I dette tilfellet er det en rammefaktor om skapte vanskeligheter for digital dokumentasjon (Løkken, 2013, s.61). En annen svakhet er utstyr. Det gjelder å ha et godt kamera tilgjengelig, men det er ikke alltid slik at utstyret man har eller som er tilgjengelig er bra nok. Jeg har et Canon EOS 700D kamera som er veldig bra, men i en situasjon der jeg ikke hadde hatt utstyret hadde jeg måtte lånt eller brukt egen mobil. Oppbevaring av informasjon på mobilen kan være en risiko fordi informasjonen kan inneholde sensitive svar, og beskrivelser som gjenkjenner en person. Fordi jeg bare hadde lov til å ta bilder av naturen og det barna lagde, men ikke av barna eller noen kjennetegn ved dem valgte jeg å bruke mitt personlige kamera.

De fordelene jeg opplevde med opplegget var at barna forsto hva jeg holdt på med. Som nevnt tidligere i kapitlet er observasjon den metode som barn er meste vant til, så når barna lurte på hva jeg holdt på med, sa jeg at jeg observerte leken og naturen. Etter at jeg hadde svart smilte som oftest barnet, sa «ok» og gikk tilbake til leken. Dette gjorde at selv om barna ville ha meg med på leken, så skjønnte de at jeg holdt på med noe arbeid som de har erfart at voksne på avdelingen har gjort før. Dette gav meg muligheten til å utføre observasjonen ganske så uforstyrret, og jeg fikk da hold fokuset mye lengre.

Om jeg skulle ha gjennomført disse observasjonene igjen, ville jeg innhentet meg mer informasjon om beliggenhet og området vi skal til. Det hadde hjulpet i planlegging av observasjonene om jeg hadde visst om området på forhånd. Da kunne jeg ha reist ut på forhånd og tatt bilder av området. Jeg ville også ha brukt mer tid på å utføre flere observasjoner. Grunnet liten tid brukt på det kan det hende at noe av empirien jeg har tilegnet meg er litt mager. Med mer tid lagt inni disse observasjonene hadde jeg mest sannsynlig observert flere konstruksjoner med naturmateriale.

4.0 Resultat

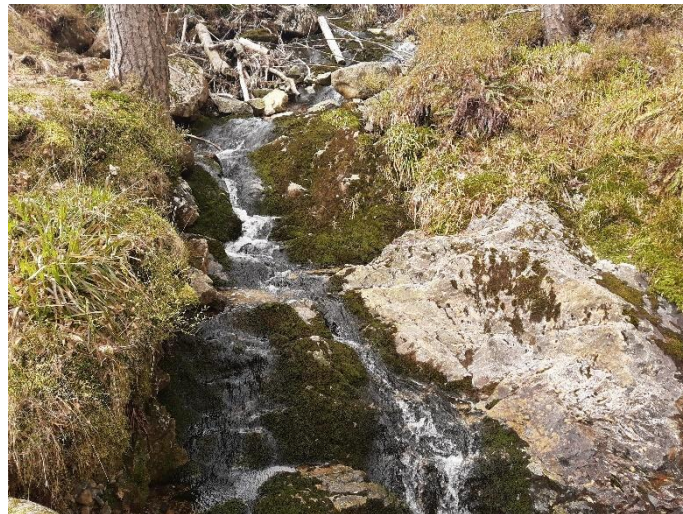
I dette kapitlet har jeg presentert uteområdet vi var i. Først har jeg skrevet en saklig informasjonsdel som tar for seg hvilken natur vi finner der, og litt om historien til området.

Jeg har så beskrevet de observasjonene jeg gjorde. Observasjonene er utført over et tidsrom på tre dager og det ble gått tre turer med samme barnegruppe. Hver tur foregikk i Langeskogen, men på forskjellige områder. Jeg har skrevet ned og dokumentert flere observasjoner enn de som er valgt her, men jeg valgte disse fordi de inneholder skapende lek som gir et fysisk resultat som det er mulig å dokumentere. Jeg har også sett på noen affordancers som jeg ser på området.

4.1 Langeskogen og området rundt

Området vi befant oss i var en skog litt utenfor Bergen sentrum, som heter Langeskogen. Det er et spesielt skogsområde som strekker seg fra Fjøsanger hovedgård også kalt Langegården. Det er tilrettelagt for turgåere og langs stiene er det registrert over 60 ulike treslag. Mange av dem nokså uvanlige å se her på våre kanter. Det var Johan Caspar Lange som gikk i gang med å plante skogen omkring 1880, og i dag vokser det store aske- og eiketrær på hele området. Noen av de tresortene som kan sees er mammuttre og et eviggrønt nåletre som kan bli opptil 100 meter høyt. Videre finnes amerikansk hemloc, gammel lerkeskog, flere forskjellige gransorter, bøkeskog, lawsonsypresser og svartorskog (Hartvedt & Skreien, 2008). Skogen er nok mest kjent for å være startpunktet for fjellturen til en av de syv kjente fjellene i Bergen, Løvestakken. Selv om området er tilrettelagt for turgåere, kan man gå et stykke inni skogen, bort fra grusstien og de åpne områdene, da kommer man til områder med mer natur og dyreliv. I området vi befant oss besto skogen mer spesifikt av treartene bjørk, gran og svartor. Det var minimalt med gråstein på bakken, sett bort ifra de to store steinblokkene som lå på området. Skogbunnen som sett på figur 5 var for det meste mose, jord, små pinner, blader, lyng og kongler. Det gikk en sti innover i skogen og området var flatt og åpent, omgitt av trærne. Det var en liten elv som rant like ved, den var ikke dyp og vannet den endte oppi var en stykke lengre borte. Det er et rikt fugleliv i Langeskogen og i området vi oppholdte oss observerte barna svarttrost og kjøttmeis.

Figur 5: Området i Langeskogen, som vi befant oss i under observasjonene. Bergen 16. April 2022.

Når jeg ser på disse bildene, og da jeg kom til området fikk jeg inntrykk som gav meg ideer til affordances og hvordan disse materialene kunne brukes i lek. Jeg fikk ideer om å klatre i trærne og på steinene, flette sammen greiner fra bakken og fra trærne for å lage hytter og telt. Kongler og småpinner kunne lages til figurer og annet treverk som stokker og bark kunne brukes til konstruksjon.

4.2 Observasjonene

Da selve observasjonene startet var det første jeg la merke til hvordan lydnivået øker nesten med en gang de er ute av døren. Når vi ankom området vi skulle være på gikk noen av barna bort til store steiner hvor det lå bortgjemte pinner. De plukket dem opp og husket hvilken som var hvem sin, det var tydelig at dette var et område som de hadde vært på før. De fysiske

egenskapene til disse pinnene varierte, noen var tykke, tynne, fleksible, lange og korte. Noen av dem hadde små greiner stikkende ut på siden, på andre pinner hadde disse små spirene knekt av (Figur 6). De fordelte pinnene før de snakket seg imellom hvor de avsluttet leken sist. Det var litt uenigheter, men til slutt kom de frem til at de avsluttet rett før den største slåsskampen med slemmingen.

4.2.1 Ubevisst testing av fysiske egenskaper

En gruppe på tre barn, to gutter og en jente, alle i en alder av fem år, plukket opp pinner og slo dem mot trærne. De lo høyt når barken fløy av stammen. De rev barken av med hendene og sjekket hvor langt de klarte å kaste materialet. De slo også pinnene mot steiner og så på i fasinasjon når de knakk mot den harde overflaten. Noen ble lei seg av at pinnen knakk mens andre fant større pinner for å sjekke om den også knakk. Noen av pinnene beholdt de, mens andre ble kastet. Noe spesielt mønster på hva som skulle til for å bli beholdt var vanskelig og se, det eneste som var konstant var at om pinnen knakk så ble den kastet bort. Barna testet indirekte ut materialet og de ulike egenskapene som disse innehar. Barna pekte ut at noen pinner knakk i to eller flere biter da det traff den tykke trestammen, og at noen pinner bare bøyde seg rundt stammen og forble hele (Figur 6).

Figur 6: Et utvalgt av de pinnene som barna testet mot trestammer. Bergen, 16. April 2022.

4.2.2 Konstruksjon og tyngdekraft

To gutter i alderen 4 og 5 år satt ned på gresset og begynte å stable steiner. De prøvde først å stable dem oppå hverandre og fant ut at da de kom til en høyde på ca. 10 cm så ramlet det sammen.

Figur 7: Konstruksjon av stein. Bergen, 16. April 2022

De virket å tenke hardt på å finne ut av hvordan å stable steinene så de ble stående. Den ene gutten foreslo å hente større steiner, som de da begynte å stille opp mot hverandre slik som på bildet (Figur 7). Steinene på bildet er ca. 16-20 cm lange, ca. 10 cm breie og 2-3 cm tykke. De kom raskt frem til sluttresultatet (figur 7). Om vi analyserer denne konstruksjonen ser vi at de to største steinene står med flaten mot hverandre og lener seg på hverandre. Det er en mindre mer rektangulær stein som virker å støtte opp under den steinen som har den største vinkelen.

4.2.3 Den lille arkitekten

To jenter så på en av de to store steinene og uttrykte at de ville opp på steinen, og leke at det var et slott. Etter å ha prøvd å klatre opp flere ganger, begynte de å se seg rundt og fant tre lange stokker på ca. 3m hver. De prøvde først å bære dem alene, men de var for tunge så det resulterte i at de dro dem langs bakken.

Der stablet de dem først opp på hverandre, men det ble ikke høyt nok. Så løftet de stokkene opp sammen, og la dem diagonalt over steinen og ned til bakken. Resultatet ble en rampe som gjorde at de kunne komme seg opp. Videre i leken ble stokkene brukt som både gangbru og rutsjebane (Figur 8).

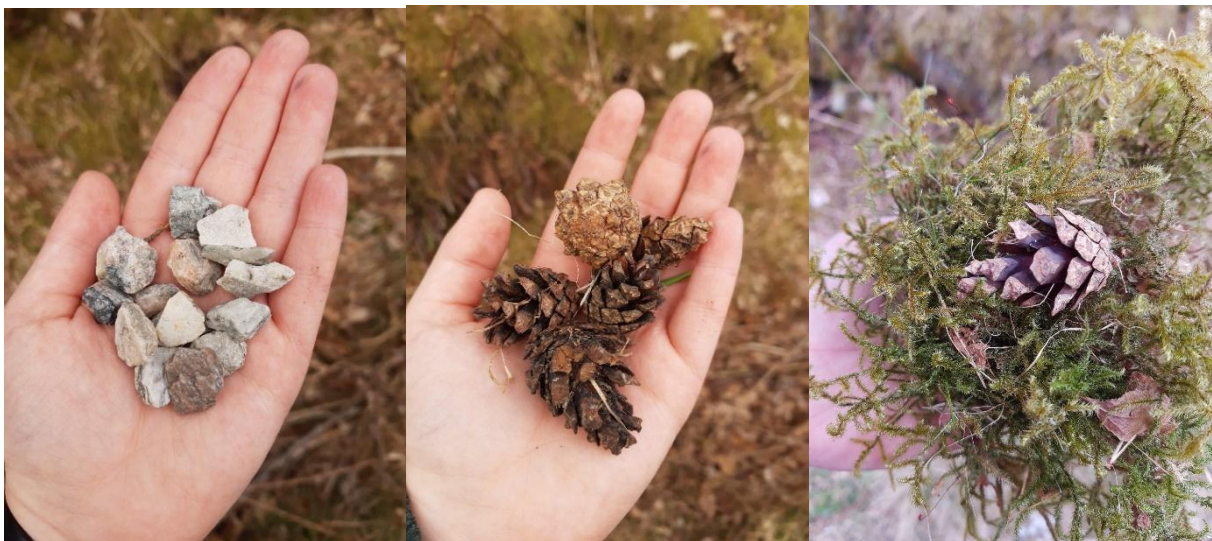

Figur 8: Stokker som er satt opp mot en stein og lager en rampe. Bergen, 16.April 2022

4.2.4 Forståelse av kvantitet og kvalitet

Noen av barna begynte å samle inn steiner, kongler og mose. Steinene de samlet på var småstein som var lyse eller hvite i fargen. Konglene var litt større enn steinene, brune og tørre og de knakk litt sammen når barna trykket eller rev i dem. Mosen var myk, grønn og litt fuktig, den falt fra hverandre om de ikke rullet det sammen til en liten ball. Det startet først som en konkurranse om hvem som hadde mest av tingene og hvem sine som var finest. Det barnet som hadde minst kongler spurte om han kunne få konglene til en annen om han ga han en hvit skinnende stein han hadde funnet. Den andre ungen tenkte litt, men gikk med på det til slutt. Slik ble da starten på barna sin byttehandlet med hverandre. Det ble da blandet inn andre materialer og barna ble stående i en ring og bytte på ting, hvem som hadde mest av noe gjaldt ikke lenger. Verdien på materialene virket å variere og slik jeg observerte det var listen slik. De som var verdt mest var store hvite/skinnende steiner, så kongler og til slutt mose (Figur 9).

Figur 9: Materialene som barna byttehandlet med. Bergen, 16. April 2022.

4.2.5 Naturkrefter med estetisk forandring

Borte ved bekken som vist i figur 5, satt en gruppe med 4 barn. 1 jente og 3 gutter i alderen 4 – 5 år. De satt med noen biter bark som de hadde funnet ved et dødt tre. De samlet inn barkbiter, noen på størrelse med småstein og noen var på størrelse med løv. Alle var brune og

fuktige etter å ha ligget på bakken ved trestammen. De fant så den store barkbiten (Figur 10) som hadde mye av den ytrebarken igjen. Vi kunne se spor av termitter på det som var innsiden. Alle bitene hadde en mørk gråbrun farge utenpå og en lysere brun på innsiden.

De hadde for litt siden lekt med dem som fly. Så fant de ut at barken lignet på båter, og de ville teste om den fløt eller sank i vannet. De første små bitene av bark fløt, men rant ned med strømmen i bekken og ble borte, da tok de frem den største barkebåten og satte den ned i vannet. Den ble der og litt etter litt begynte den og fylle seg med vann. Her ser barna hvordan volum og tetthet påvirker barken sin egenskap til å flyte, selv om de kanskje ikke tenker over det.

De ser også hvordan de estetiske egenskapene til barken forandrer seg. Den lyse brunfargen som var på innsiden, ble mørkere og mer oransje da vannet kom i kontakt med det. Barna lo og lagde en lek utav og se hvor lenge barken var «flytende» før aller passasjerene på «båten» druknet. Da var det om å ta den fortest mulig opp, og føre leken videre ved å starte på nytt ved å sette barken på vannet igjen. De hadde mange forskjellige imaginære ting ombord. Barken forble solid i den form av at den ikke krøllet seg sammen eller ble myk av vannet (Figur 10).

Figur 10: Den store barkebåten som tok inn vann. Bergen, 16.April 2022.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet har jeg vendt blikket tilbake til problemstillingen, for å se om metodene som jeg har brukt har tydeliggjort noen resultater. Problemstillingen som jeg valgte for denne oppgaven var: «Hvordan former naturen skapende lek hos 4 – 5 åringer?». Jeg har også inkludert mine tanker og erfaringer som jeg har gjort meg i prosessen og ved drøfting av materialene. Jeg har sett på det barna brukte av materialer og hvordan de brukte området, samt inkludert eksempler fra Andy Goldsworthy for å se likheter imellom hvordan barna og Land-art kunstnere tenker innen konstruksjon med naturmaterialer.

Hva har naturmaterialet å si for den skapende leken?

Ifølge Rammeplanen er det barnehages ansvar at barna daglig skal ha tilgang til variert materiale og verktøy for skapende virksomhet, og at barna skal få erfaringer med disse (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.51). Mange av lekene som barn leker ute oppfordrer til at de tar i bruk naturmaterialer som pinner, steiner, bark og trær. Betyr dette at materialene som de finner i naturen er gode nok til å innta den funksjonen som barnet vil gi den? Når jeg observerer barna ute i skogen er det lett og anta at materialene rundt dem både stimulerer sansene og fremmer kreativiteten hos barna, slik Hagen og Sæthre skriver.

Ta for eksempel barkebåten som barna la i elven. Man kan anta at følelsen av vannet og barken, var med på å stimulere sansene deres. Ut ifra hvordan barna reagerte når båten sank, kunne jeg observere at «båten» inneholdt forskjellige ting som for eksempel mennesker, dyr, mat og leker. Ofte vil barn gjemme bort eller ta med seg disse materialene tilbake til barnehagen for å kunne bruke dem senere i samme lek eller i en ny. Dette kan tyde på at objektet har fått en verdi eller representerer noe spesielt for barna.

Materialene sine fysiske egenskaper spiller kanskje inn her, ta for eksempel de barna som testet ut materialene, selv om det ikke var bevisst så var det visse typer og egenskaper som gjorde at barna beholdt dem. Hvilke egenskaper eller verdier de så etter vet vi ikke noe om. Det kunne vært tykkelse, bøyelighet eller farge. Andy Goldsworthy sier også dette med at tre er et hardt materiale å arbeide med, men at han alltid har likt og bruke det, kanskje det er det

barna kjenner på. Det er et materiale som de må arbeide fysisk med, for å kunne bruke det. Gjennom det barna ser og føler når de utforsker naturmaterialer, så hevder Størenstuen at det dannes indre bilder og former i hodet, og at styrken av de fysiske egenskapene bestemmer hvor stor den skapende impulsen blir til å uttrykke noe med materialet (Størenstuen, 2011, s.71).

Ta for eksempel figur 2 og figur 8.

Figur 2

Figur 8

Disse to konstruksjonene minner om ramper og broer som vi ser i hverdagen vår. Her har altså Andy Goldsworthy og barna sett for seg konstruksjoenen i hodet, de har tenkt og brukt arkitektoniske metoder. Det som er forskjellig er at barna har brukt disse metodene for å oppnå en praktisk løsning, men Goldsworthy har brukt metoden for å skape en skulptur, som ikke skal brukes av mennesker i praksis.

Noen tenker da at alle fysiske inntrykk vil gi en inspirasjon til skapende impulser. Men kan det hende at de fysiske uttrykkene kan virke begrensende? Om et materiale er for tungt så vil det mest sannsynlig begrense mulighetene for hva det kan brukes til. Ta for eksempel en stor stein som på figur 8. Den er for tung til å løftes eller flyttes på, og innbyr derfor bare til lek som kan foregå oppå den, rundt den eller at den brukes som støtte til annen konstruksjon.

På en annen side er det ofte at noen pinner er tynne og fleksible. Noe som er helt andre fysiske egenskaper enn de tunge stukkene, og fordi de ikke knakk så lett mot trestammen da

barna testet de ut, ble det beholdt flere slike pinner. Betyr det at de pinnene som de beholdt er tilfeldig eller har barnet er forutbestemt formål med materialet? Kanskje hadde de en oppgave som skulle utføres, og så da etter pinner som passer til den oppgaven. Eller så kan det hende at de bare velger de pinnene som de synes var interessante, og som på en annen måte viser seg å ha en verdi. Noen vil kanskje si at barn i den alderen har klarere mål i tankene enn yngre barn, Trageton for eksempel sier at det ligger en samlende og logisk ide og tankegang bak konstruksjonen som barn i alderen 4 - 5- år lager. Men at det vil være preget av den logikken som er til stede i leken. Altså betyr dette at logikken i leken, ikke alltid stemmer overens med virkeligheten (Trageton, 1995, s.50).

Jeg observerte også at store stokker ble brukt i lek. Deres fysiske egenskaper egnet seg til å konstruere en rampe, men disse ble ikke testet på samme måte. Jentene som tok i bruk stokkene antok bare ved første øyekast at de ville holde vekten deres, og at de ikke var gjennom råtnet. På en side kan man si at de jentene sikkert har skapt seg tidligere erfaringer med store stokker. Barnegruppen var ofte på tur og det kan antas at de har støtt på slike stokker før. Når de skal ta i bruk disse stokkene kan det hende at de ser for seg vinkel og form. Altså kan man trekke inn dette med tverrfaglig didaktikk i naturen, og at det observeres at begreper som form, vekt og tyngdekraft er i samspill med den den kreative prosessen, som gjorde at jentene kom frem til en rampe.

På en annen side kan man si at barna hermet etter rullestolramper som finnes i barnehagen, og at tankegangen da var en helt annen. Det gikk ikke ut på å finne en egen løsning på problemet, som her var og komme seg opp på en stor stein. Men heller at de husket at det fantes ramper og at de da prøvde å rekonstruere en for å komme seg opp. Uansett så inneholder det at materialet åpner for en løsning som bruker både matematikk og kunsthøgskole, uavhengig av om det er bevisst av barnet eller ei. Det sammen gjelder steinkonstruksjonen på figur 7 som jeg har dokumentert tidligere i oppgaven. Steinene som barna stablet opp mot hverandre og rampen laget av stokker, vil jeg anta at barna her innhenter seg erfaring og lærdom om konstruksjon, samtidig som at de får praktisk erfaring med fysiske lover som tyngdekraft.

Hva har miljøet å si for skapende lek?

I Rammeplanen for barnehagen står det under fagområdet Natur, Miljø og Teknologi, at barna skal gjennom arbeid med naturen og dens materialer få erfaringer med å lage konstruksjoner av ulike materialer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.52). Ifølge Sæthre og Hagen er det barns evne til å bli kjent med materialene, i et område som gjør at de lærer seg å tolke dem for å lettere kunne komme frem til hvilket potensiale det har i lek. Vil det da si at området bestemmer eller påvirker hva som skjer i leken til barna?

James J. Gibson hevder i sin teori om affordances at de forskjellige materialene i miljøet vil oppfordre til forskjellig ting, som for eksempel om det er et materielt som egner seg til konstruksjon. Og som lar seg manipulere på fysiske måter som steiner, pinner og blader. Ifølge Gibson er det opp til barna å finne mulighetene, og i området vi var på under observasjonen var det store aske- og eiketrær, samt bjørk, store gråsteiner og mose som var mest tilgjengelig. Noen vil nok mene at leken vil oppstå uansett hvor barna er, og at den vil variere ut ifra område de er i. Det er uavhengig om barna befinner seg i uteområdet i barnehagen eller om de er i skogen. Jeg har fokusert på hva det er barna gjør fysisk i leken når de er ute. Og nesten hele tiden blir miljøet inkludert, men det trenger ikke bety at det var miljøet som inspirerte til at barna skulle begynne å leke nettopp den leken.

Ifølge Andy Goldsworthy er det å konstruere i natur, det samme som å bli en del av historien og utviklingen til det området. Uteområdet i barnehagen blir brukt av alle barna, og det som en gruppe barn konstruerte vil mest sannsynlig bli revet ned, eller forandret på av en annen. Det er også utvikling, men på slutten av dagen blir alle leker ryddet bort, og uteområdet går tilbake til hvordan det var på starten av dagen for at det skal kunne brukes neste dag igjen. Det som bli laget i skogen kan bare stå, og vil kanskje bli stående en liten stund etter at barna har forlatt området. Det er ingen som rydder eller starter området på nytt for neste gruppe med barn. Det er dette Andy Goldsworthy mener med og bli en del av historien, og å skape et nytt lag i den. På en annen side vil noen mene at naturen alltid oppfordrer til lek, og at barna tar de oppfordringene og videreutvikler dem til nye ideer. Og at i bunn av den leken ligger naturen og de muligheter den har gitt dem.

Jeg tenker at dette henger sammen med det som Sæther og Hagen skriver, at naturen og miljøet har klare sammenhenger med det motoriske hos barn, og hvordan for eksempel naturen oppfordrer til aktiviteter som kanskje kan være litt mer krevende enn det de får gjøre på uteområdet (Sæther & Hagen, 2014, s.24). Noen eksempler på hvordan naturen oppfordrer til lek og kreativitet er å se på verkene som Andy Goldsworthy lager, opp mot det barna har konstruert, ta for eksempel figur 3 og figur 10.

Figur 3

Figur 10

De bærer begge preg av kraftige farger som begge kommer fra at naturen rundt påvirker dem. Figur 3 er påvirket av høsten og temperaturen, noe som gir bladene den fine oransje fargen. Barkebåten på figur 10 har samme fargen, men dette kommer av at vannet har fuktet innsiden av den. De bytter altså begge to på fargen etter hvordan naturen rundt dem er. Disse måtene som materialet skifter farge på, kan brukes til å være magiker i en lek eller bare det og lære hvordan ting påvirker hverandre. Et annet eksempel på hvordan naturen og området kan oppfordre til skapende lek, er gjennom konstruksjon som for eksempel figur 2 og figur 7.

Figur 2

Figur 7

På disse to bildene er det demonstrert tyngdekraft. Forskjellen er bare at Andy Goldsworthy bruker de fysiske lovene bevisst i figur 2 mens barna bare har prøvd seg frem og fikk figur 7 til å stå. Her ser vi eksempler på hvordan stein inviterer til konstruksjon og utfordrer barna kognitivt. Noen vil sikkert påpekte, at barna også kan bygge med klosser og kasser, og konstruere med andre materialer man finner rundt seg. Andre vil si at det er hele opplevelsen. Det å lete etter materialer, bære dem, føle på dem og se hvordan naturen kan passe sammen som puslebiter, er det som er selve konstruksjonen og ikke bare slutt resultatet.

6.0 Konklusjon og avslutning

Hvordan former naturen skapende lek hos 4 – 5 åringer?

Det er spørsmålet som jeg har stilt i denne oppgaven. Etter å ha utført observasjoner har jeg sett hvordan barna byttehandlet med steiner, kongler og mose. Jeg har også observert hvordan de brukte bark til å etterligne en båt, og konstruerte løsninger for å nå et punkt de ville til. Man kan anta at naturen og naturmaterialer har en påvirkning på leken. Man kan si at det er barna som skaper, altså oppretter, finner på leken de vil leke. Men at i disse undersøkelsene og observasjonene jeg har gjort har hatt tendenser til at miljøet setter rammene for hvilken form leken tar. Jeg har fått bedre forståelse ovenfor leketeorier som inkluderer naturen. Jeg har erfart hvordan barn møter naturen i lek, og hvordan de bruker dem fysisk. Jeg har også fått satt lys på mine egne verdier og sitter nå igjen med ny forståelse ovenfor hvordan for eksempel barn bruker naturen i både praktisk og logisk tenkning. Som med for eksempel rampen og med hvordan de tester ut fysiske lover som med steinene og barkebåten. I denne oppgaven har jeg tatt for meg barns skapende lek og hvordan naturen påvirker den. Jeg har lagt frem teori og metode som har blitt brukt, og jeg har vist frem mine resultater og drøftet rundt dem. Om jeg skulle arbeidet videre med dette ville jeg ha brukt barnesamtaler for å høre fra barna selv hva de mener om lek i naturen. Jeg ville også ha gått på flere turer til flere forskjellige habitat, for å se om leken forandrer seg. Alt i alt har denne prosessen med observasjoner og analysen av dem, vært veldig lærerikt og tankevekkende og jeg sitter igjen med mange nye ideer.

Litteraturliste

- AnotherMagazine. (2014) *The Art of Leaves*. AnOther. <https://www.anothermag.com/art-photography/4031/the-art-of-leaves>
- Braun, V & Clarke, V. (2006). *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2.utg). Routledge. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bøhn, D. E. (2020, 17.november) *Natur*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/natur>
- Comenius, J. A. (1634) *Die Mutterschule*. Oversatt: Blekstad, M. (1965) *Skulen hennar mor*. Universitetsforlaget.
- Fjær, M. (2018) *Spor i hundremeter-skogen*. / [Masteroppgave Høgskolen i Sørøst-Norge]. Open Archive <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/2648484>
- FNs konvensjon om barns rettigheter (2013). *Generell kommentar nr. 17 (2013) om barnets rett til hvile, fritid, lek, fritidsaktiviteter, kulturliv og kunstnerisk virksomhet (art. 31)*. https://www.regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/crc-c-gc-17_en_nor.pdf
- Frøbel, F. (1964) *Menschenerziehung*. (3.utg) Hoffman.
- Gibson, J. (1986). *The Ecological Approach to visual Perception*. Taylor & Francis Group, LLC
- Gross, T. (2015) "Sculptor Turns Rain, Ice And Trees Into 'Ephemeral Works'" Hentet fra; <https://www.wbur.org/npr/446731282/sculptor-turns-rain-ice-and-trees-into-ephemeral-works>
- Hallås, B. O. & Karlsen, G (2015) *Natur og danning. Profesjonsutøvelse, barnehage og skole*. Fagbokforlaget.
- Hartvedt, G. H. & Norvall Skreien, N. (2008, 16.april) *Langeskogen*. Bergen Byarkiv. <https://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/14024420>
- Hoang, K. (2019) *Module 4*. Hentet fra <https://sites.psu.edu/kevinhoang/2019/03/29/module-4/>

Kjær, A., (2018) *Barn og estetisk praksis*. Cappelen Damm Akademisk.

Løkken, G. (2013) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Riedelsheimer, T. (Regissør). (2001). *Rivers and Tides* (Dokumentar). Mediopolis Film- und Fernsehproduktion GmbH

Sørenstuen, J. E (2011) *Levende spor. Å oppdage naturen gjennom kunst, og kunsten gjennom natur*. Fagbokforlaget.

Sæther, M. & Hagen, T. L (2014) *Kreativ ute. Barnehagepedagogikk med uterommet som læringsarena*. Fagbokforlaget.

Trageton, A. (1995) *Leik med materiale. Konstruksjonsleik 1-7 år*. Høgskolen Stord/Haugesund

Waterhouse, L, H, A., (2020, 2.desember) *Forming i barnehagen er mer enn bordaktiviteter med maling og påskepynt*. Utdanningsnytt. <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkel-forste-steg-kunst/forming-i-barnehagen-er-mer-enn-bordaktiviteter-med-maling-og-paskepynt/259885>

Vedlegg

Vedlegg 1 - Observasjonsskjema

Observasjoner til Bachelor

Til observasjonen har jeg gjort litt forarbeid. Jeg fant ut hva jeg ville fokusere på da jeg var ute på tur i villmark med barnegruppen. Deretter observerte jeg barna i frilek ute og skrev med det jeg observerte, etter det har jeg tolket og reflektert rundt jeg så.

Observasjons fokus (fylles ut før observasjon)	Observasjon (selv observasjonen)	Refleksjon (fylles ut etter observasjon)
Hva er noe av det første barn gjør når de kommer ut i naturen?	<ul style="list-style-type: none"> -De løper og skriver og ler høyt. -De jager hverandre rundt på den åpne plassen -De finner steiner og pinner de tidligere har gjemt bort for å fortsette en lek. -De hopper i hverandre 	<p>Lyd nivået skyter til værs når de får komme ut, kan dette ha noe med å gjøre at de ofte bli fortalt å bruke «innestemme» av de voksne når de er inne? Jeg ser og skjønner hvorfor det ofte er sånn og det gir da meningen at naturen og ute åpner for friere lek og kanskje det gir barna en arena til å få ut all den energien de har inni seg og kanskje det at reglene bli så få gjør at andre typer lek bli mulig.</p> <p>Det at de gjemmer bort pinner og ting betyr vel at det de pinnene representerer har en verdi for ungene og at de også leken de hadde, hadde verdi for dem.</p>
Hvilke leker leker de?	-De dikter opp fantasier og sitter og snakker ut historier	Mange av disse lekene tar i bruk naturmaterialer som pinner, steiner,

	<ul style="list-style-type: none"> -De river i bark og blader -De leker at bakken er lava og de må gå på steinene for å være trygge -De leker nijaer med pinner til sverd -De leker apekatter -De leker rollelek med hund og eier -De fant en banan som ble til en telefon -De kaster stein i elven og på trær -De rutsjer ned store steiner -De bygger varder av stein før de river dem -De samler inn forskjellig naturmaterialet og byttehandler -De leker superhelter - De bygger ramper - Leker med bark i elven, det er en båt. 	<p>bark og trær.</p> <p>Observerte også at det gjerne kunne være store grupper med barn som lekte sammen, det virket som at leken ble mer åpen for alle, kanskje på grunn av nettopp dette med plass. Barna bruker kroppen, løfter og balanserer materialer. De forsøker flere ting med samme materiale, de tester ut materialet.</p>
<p>Er det noen leker som blir lekt inne og ute?</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Konstruksjonslek -Rollelek -Objekter blir til andre ting -Bakken er lava lekes også inne 	<p>De motoriske lekene bli mer voldsomme, bidrar dette til kreative løsninger? Når de er ute kan de flytte på store stokker og steiner for å oppnå et resultat, men inne kan de kanskje flytte på så mye møbler, men kan det også bygge opp til flere skader? Mer alvorlige skader?</p>

		Kanskje lek ute i villmark er litt «hight risk, high reward»?
--	--	--

Vedlegg 2 – Samtykkeskjema til foresatte.

Vil dere delta i bacheloroppgave?

Hvordan former naturen skapende lek hos 4 – 5 åringer?

Hei!

Mitt navn er Frida Magnerud og jeg er i gang med å skrive en bachelor i barnehagelærer utdanningen ved Høgskulen på Vestlandet. Jeg vil gjerne bed deg som foresatt om å få lov til å observere ditt/dine barn i lek ute i naturen. Formålet med bacheloroppgaven er å trekke frem hvordan naturen bidrar til kreative prosesser, om et nøytralt område som naturen oppfordrer til annen lek og tankegang enn inne lek og om dette er inntrykk som sitter igjen hos de store barna i etterkant. I dette skrivet gir jeg deg/dere informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for barna.

Formål

Jeg skriver en Bachelor i Barnehagelærer utdanningen ved Høgskulen på Vestlandet og som nevnt tidligere er formålet med denne oppgaven å se på hvordan naturen former skapende lek hos 4 – 5 åringer. Det jeg ønsker er å være med på 4 turer ut i «urørt» natur med barna deres på stor avdelinger, i løpet av de turene ønsker jeg å observere barna i frilek med naturen, hvordan de lar seg inspirere av den og hvilke inntrykk som sitter igjen. Jeg vil også ha spontane and uformelle samtaler med barna om hva de lekte ut i naturen og hvordan de kom frem til den leken for å høre om omgivelsene inspirerte til noe nytt eller om helle var med på å utvikle en lek de allerede kunne fra før. Jeg planlegger ikke å delta aktivt i noe, bare an tredjepart som observerer. Svarene vil bli skrevet ned og observasjonene er det bare jeg og min veileder som skal håndtere, alt blir anonymisert, det blir ikke mulig å gjenkjenne enkelt personer eller barn i oppgaven.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Frida Magnerud er ansvarlig for prosjektet i samarbeid med Høgskulen på Vestlandet.

Hvorfor får dere spørsmål om å delta?

Dine /Deres barn har blitt utvalgt til å delta fordi de er i en barnehage som har fokus på naturen og bruker den mer aktivt enn andre barnehager. Dine/Deres barn sitter derfor inne med informasjon, kunnskap og tanker som jeg vet kan være veldig viktig for min oppgave.

Hva innebærer det for dere å delta?

Om dere velger å delta i prosjektet, innebærer dette at jeg får observere barna som går på de store avdelingene når de er ute på tur, jeg vil bare være der i løpet av turen. Det innebærer også at jeg kommer til å ha uformelle samtaler med barna angående hva de lekte ute på turen, dette er spontant og bli ikke gjort om barna ikke vil prate.

Det er frivillig å delta – NB!

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis dere/du velger å delta, kan dere/du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle personopplysningene vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for dem hvis de ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deltakerne til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som har tilgang til informasjonen er Frida Magnerud, ansvarlig for å samle inn, bearbeide, lagre data og å skrive oppgaven og min veileder G.M.Eide. Det blir ikke skrevet ned noe navn som kan følges tilbake til deg og dine svar forblir anonyme for alle utenom de to nevnt tidligere.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er den 25.05.2022, tjudefemte mai totusen og tjueto. Etter det vil all informasjon som ansvarlig sitter med bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deltakerne basert på deres samtykke.

På oppdrag fra NSD - Norsk senter for forskningsdata har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge deltakernes kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis dere har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Frida Magnerud ved frida.magnerud@gmail.com og Gro Merete Eide ved Gro.Merete.Eide@hvl.no Vårt personvernombud: Norsk senter for forskningsdata på tlf: +47 53 21 15 00, tast 1.

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Gro Merete Eide
(Veileder)

Frida Magnerud
(Student)

Samtykkeerklæring for Foresatte

Jeg har mottatt og forstått informasjon om opplegget og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å la studenten observere mitt barn(s) avdelingen ute på tur
  - Å la studenten ha spontane samtaler med mitt barn om turen og lekene
  - At opplysningene som lagres blir slettet fullstendig etter prosjektslutt den 25.05.2022
- Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av Foresatte, dato)